మూలం : శశికాంత్ అనువాదం : నీలకంఠం

మృత్యువనేది కేవలం ముసలి వాళ్ళని, ఎండి, జీర్ణించి, చిక్కిపోయిన శరీరాల్ని మాత్రమే తన వొడిలోకి తీసుకోదు. ఎంతో బలవంతులతో పాటు మంచి యవ్వనంలో వున్నవాళ్లు కూడా దానికి లోబడి వుండాల్సిందే. మృత్యువు పెదిమల తాలూకు ఛాయ ఎవరిమీదైతే, నవ్వుతూ పడుతుందో — అప్పుడు మిగిలిన నవ్వులన్నీ, నిరాశగా దాని వేపు ఎంతో దీనంగా చూస్తుంటయ్!

మృత్యువును గురించి శాస్త్రవేత్తలు మాత్రం ఆలోచించాల్సిన విషయమే గానీ— ఇంతవరకూ దీని విషయం ఎవరూ పట్టించుకోలేదు. అసలామెకు ఈ విషయాన్ని గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరమే కలగలేదు.

రెండు రోజులనుంచి, విక్రముని ఆరోగ్యం కొద్దిగా చెడిపోయింది. ఆయన ఆ పక్కనే వున్న వూరినుంచి రాత్రి పూట తిరిగి వస్తున్నప్పుడు జలుబు చేసింది. దానితో పాటు వెంటనే దగ్గు పట్టుకుంది. ఆ దగ్గుతోనే అవసరమైన పని మీద ముకుందపురం వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. సంపెద్ద బండిమీద నాలుగైదు గంటలు ప్రయాణం చేయాలి. బలంమీద ఆధారపడి బయలుదేరాడు. ఆ జలుబుకు తోడుగా యింకా రొంప పట్టుకుంది. ఇంతకీ జబ్బనేది అందరికీ వస్తుంది: నయమవుతుంది. కానీ విక్రముని మాత్రం ఆ జబ్బు లొంగదీసింది. గొంతులో కఫం అడ్డు పడింది. మాట పడిపోయింది. చూస్తూ — చూస్తుండగానే వూపిరాడ్డం కూడా ఆగిపోయింది.

పన్న నిశ్శబ్దంగా మృత్యువు తాలూకు నాటకాన్ని చూస్తూనే నిలుచుండి పోయింది. ఆమెకి గుండెలు పగిలి పోయాయ్! శవంమీద పడి భోరున ఏడ్చింది ఊళ్ళోని ఆడవాళ్లంతా, పోగయి, పన్న ఏడుపులో భాగం పంచుకున్నారు. ఏడుపులూ — పెడబొబ్బలు వినడంతోనే మగవాళ్లంతా వచ్చారు. విక్రముడు పోయాడంటే వాళ్ళకి నమ్మకం కలగలేదు. నిన్ననేగా చూసింది. మంచి

పుష్టికల మనిషి! పైగా వయసు కూడా ఏమంత ఎక్కువ కాదాయె!

శవం చుట్టూ – ఏడుస్తున్న స్త్రీల గుంపే ఎక్కువగా వుంది కానీ ఆ కంఠాలన్నిటికన్నా – ఎంతో దీనంగా వినిపిస్తున్న పన్న గొంతుక పెద్దదిగా – చుట్టూ నిలుచున్నవాళ్ల హృదయాల్నిండా అలముకుపోయింది.

పన్నకు వివాహమై అప్పటికి సరిగ్గా అయిదేళ్లయి వుంటుంది. ఇరవై వొక్క సంవత్సరానికే ఆమె జీవితం విధవగా మారి కూచుంది.

విక్రముని శవాన్ని పాడెమీదకి చేర్చేందుకు నలుగురూ పట్టుకున్నప్పుడు—పన్న శవాన్ని గట్టిగా పట్టుకుని వదల్లేదు. పైగా తనూ భర్తతోపాటు చితిమీద కూర్చుని భస్మమవుతానని అంటూ—శవాన్ని ఒక్క అంగుళంకూడా కదలనివ్వలేదు. ఆ శవంతోపాటు తన జీవితాన్నికూడా కాల్చమని మొండిపట్టు పట్టింది.

గ్రామంలోని పెద్దలంతా — అసూయకురాలి, సుకుమార సౌందర్యాన్ని జాలిగా చూస్తూ నిలుచున్నారు.

“అమ్మాయీ! ఇప్పుడితను వొట్టి మట్టిబొమ్మ మాత్రమేనమ్మా! భగవంతుడు మీ ఇద్దరికీ ఇంతవరకే రాసిపెట్టాడు. అదృష్టం ముందు......అని అంటుంటే ఒక వృద్ధుడి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినయ్! కొంచెము సేపు ఊరుకుని మళ్ళీ “అదృష్టాన్ని కన్నీళ్ళతో మార్చలేమమ్మా! ఈ మట్టిబొమ్మను యింట్లో వుంచుకుంటే-పాపం వస్తుంది. నువ్వు తప్పుకో!” అని అన్నాడు.

ఒక పొరుగింటి ముసలావిడ కూడా— “అమ్మాయీ! పోయిన విక్రముడు తిరిగి వస్తాడా–? భగవంతు డనేవానికికూడా న్యాయ ముందోలేదో తెలియదు. ఇంత చిన్నతనంలోనే ఇతనికేం చావు–? పెద్ద పెద్ద వాళ్ళంతా బ్రతికుండి కళ్ళారా చూడాల్సి వచ్చింది. ఇతనికి బదులు భగవంతుడు నన్ను తీసుకొని వెళ్ళినట్లయితే బాగుండేది–” అని “లే అమ్మాయి లే... ఒక పక్కకి తప్పుకో–” అని అన్నది.

ఈ పూరడింపులకు పన్న మమత యింకా ఎక్కువైంది. ప్రపంచమంతా ఆమెకిప్పుడు కటిక చీకటి...! ఆమె మంగళ జ్యోతి ఆరిపోయింది. ఆరిపోయిన దీపం మాత్రం యిప్పుడామె ముందుంది. పన్న భర్త శవాన్ని కౌగలించుకుని “నేనుకూడా ఈయనతోనే సహగమనం చేస్తాను” అని అన్నది.

ఈ మాటవిని చిన్నా — పెద్దలంతా ఆశ్చర్యపోయారు.

“విక్రముడి ఆత్మకు శాంతి కావాలి అమ్మాయ్! నువ్వు సహగమనం చేసినా విక్రముడు తిరిగి రాడు” అని ఒక వృద్ధుడు అన్నాడు.

అయిదారుగురు స్త్రీలు కలిసి ఆమెను శవంనుంచి వేరుచేశారు.

* * *

పన్న భర్త చనిపోయి రెండేళ్ళు గడచినయ్! ఆమె ఆరోగ్యం మటుకు చాలా దిగజారిపోయింది. ఇప్పుడామె తన శృంగారాలన్నిటినీ వొదులుకుని ఊరుకుంది.

ఆడదాని సౌందర్యాన్ని గురించి లోకంలో ఎప్పుడూ చర్చ జరుగుతూనే

వుంటుంది. అదేవిధంగా—భర్త బ్రతికి వున్నంతకాలం పన్న గ్రామంలో అందంగలదని నిర్ణయించేందుకు యువకులకి కష్టమైపోయింది. ఆమె విషయం మాటల సందర్భంలో వచ్చినప్పుడు కొంతమంది ఆమె అందగత్తెనీ, మరికొంతమంది 'మల్ఖన్' చౌదరి కూతురు 'అంగూర్' అందగత్తెనీ, యింకా కొందరు 'పండిత నందలాల్' భార్య 'శివరాణి' అందగత్తెనీ అంటుండేవాళ్ళు...

ఈ రెండేళ్ళలో 'అంగూరు'కు వివాహమై అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోయింది; 'శివరాణి'కి యిద్దరు బిడ్డలు పుట్టారు. ఆమె అందమంతా చల్లారి పోయింది.

అప్పుడు గత్యంతరం లేక యువకులంతా పన్ననే గ్రామములో 'అతి సుందరమైనదనీ గొప్ప అందగత్తె' అనీ అంటున్నారు.

పన్న భర్తతోపాటు సహగమనం చేస్తానన్న సంగతి యింకా ఎవరూ మర్చిపోలేదు. ఈ సంగతిని ఎంతో గొప్పగా వూరంతా అనుకునే వాళ్ళు. ఆమె కూడా పతివ్రతనని పించుకుందామనీ మాట పడకుండా బతుకుదామనీ ప్రయత్నిస్తూనే వుంది. కావాలంటే తన జాతివాడైన ఒక 'విధురుడి' యింట్లో ఆమెకి ఆశ్రయం దొరికేది! వాళ్ళ జాతిలో మారుమనువు లున్నయ్ ఆమె మీద ఎంతోమంది కన్ను వేశారు కూడా! ఒక్క విధురుడే కాదు — పెళ్ళి కాని వాళ్ళు కూడా ఆమెను వివాహం చేసుకోవటం తమ భాగ్యమని భావించేందుకు తయారయారు కాని పన్న హృదయంలో మాత్రం ఈ విషయం మెదల లేదు.

ఒకనాడు ముసలి దొకతె తన అన్న కొడుకును పెళ్ళి చేసుకొమ్మని చెబుతూ "వాడికి కావాలంటే పెద్ద పెద్ద వాళ్ళే తమ పిల్లల్నిస్తామని కబుర్లు చేశారు. కాని వాడు నీమీద గంపెడాశతో వున్నాడు పన్నా! పర్వతంలాంటి నీ జీవితానికి ఒక మగవాడు నిజంగా అండగా వుండాలి సుమా!" అన్నది.

ఆ మాటలు తన భర్తని తన ముందే అవమాన పర్చినంత కోపంలోకి పన్నను లాక్కుపోయినయ్. "చూడమ్మా! ముగ్గురు పిల్లల్ని కని 'కన్నయ్య'ను వుంచుకున్న సుగుణ తల్లిని కాను. నాకు ఒక్క సంతానం కూడా లేకుంటే ఏం? భగవంతునికి అదే యిష్టమైంది ఈ జానెడు కడుపు కోసం ఏదో ఒక పని దొరక్కుండా వుంటుందా! ఆడదంటే ఏమనుకున్నావమ్మా? భర్త చనిపోయాక ఆయన పేరు స్మరిస్తూ జీవితాన్ని వెళ్ళమార్చిందే ఆడది" అని అన్నది.

ఆ మాటల్లో ఎంతో నిగ్రహముంది. యింకేమన్నా అన్నట్లయితే పన్న తనని తిడుతుందని, "చూడమ్మా! ఏదో అన్నాను. ఆతరువాత నీయిష్టం. కానీ ఈ నాజూకు చేతులు పనేం చేస్తాయమ్మా!" అని అన్నది.

ఈ రకమైన మాటలు వినడం ఆమెకి కొత్త కాదు. ఇంకా ఎంతోమంది ఆడంగులు వదినా మరదళ్ల వరస కలిపి ఎన్నో అంటూండే వాళ్ళు. వాళ్ళందరికీ ఏదో ఒక విధంగా వ్యంగ్యంగా జవాబులు

చెప్పుతుండేది. ఈ విషయాన్ని గురించి బయట ఎంత కోపాన్ని ప్రదర్శించి, నిష్ఠూరంగా మాట్లాడినా వాళ్ళ మాటలకి హృదయంలో అప్పుడప్పుడు సంతోషం పొంగేది! ఇంతమంది యువకులు ఆమెను కోరుతున్నారంటే ఇదంతా ఆమెకు పెద్ద గర్వకారణమై పోయింది.

ఆమెకు కావాలంటే యింతి వరకూ పాతిక వివాహాలు చేసుకో గలదు. ఇద్దరు ముగ్గురు యువకులు తమ అభిప్రాయాలు విప్పి చెప్పినప్పుడు— ఆమె చెప్పిన జవాబుకు భయపడి ఆ సంగతి తమ స్నేహితులకు కూడా చెప్పలేక పోయారు.

పన్న తన అయిష్టాన్ని చెబుతున్నా— కోపంగా మాట్లాడుతున్నా— అప్పుడప్పుడూ హృదయంలో— ఆడది ఎంత సుఖంగా వున్నా మగవాడు లేనిదే ఆడదాని జీవితంలో నిజంగా సుఖంలేదు అని అనుకునేది. ఈ విషయం అనుకున్నప్పుడు రెండో పెళ్ళి చేసుకున్న విధవలంతా మంచిపనే చేశారనీ అనుకునేది. అటువంటప్పుడు ఆమెలో అణగారివున్న కోర్కెలు ఈ అయిదేండ్ల జీవితాన్ని ఏ విధంగా ఉపయోగించావో— నిజంగా అదే వాస్తవిక జీవితం— అని చెప్పేవి. అప్పుడప్పుడూ ఆమె ఆనందం మేలుకుని రోష్మ రోమాన్ని ఝుళిపించేది.

విక్రముడు చనిపోయి నాలుగుసంవత్సరాలు దాటిపోయింది. పొరుగింటి లలితమొగుడు చనిపోయి ఆర్నెల్లు కాకముందే తిరిగి జగ్గారావు వివాహంచేసుకుంది. గ్రామమంతా ఆమె విషయమే అనుకోవడం మొదలుపెట్టారు. పన్న భావికి వెళ్ళినప్పుడు, అక్కడే నీళ్ళు తోడుకుంటున్న చౌదరిగారి భార్య— "మాసావటమ్మా! పాపం. సంవత్సరమన్నా కాలేదు. అప్పుడే లలిత పెండ్లి కూతురైంది—" అని చెప్పినప్పుడు, ఆ సంగతి వింటేనే పాపంవస్తుందన్నట్లు చెవులూ — ముక్కూ మూసుకునేది. ఇంకా నలుగురైదుగురు పోగై, తమ బిందెలన్నీ — క్రింద పెట్టి చర్చల్లో మునిగిపోయేవాళ్ళు.

ఒకమ్మ "చూచారూ! మన పన్న వుందే—! అయిదు సంవత్సరాలు గడిచినయ్! జీవితంలో దుఃఖాల్నీ, కష్టాల్నీ, భరిస్తూ, ఎంతో విసిగిపోయింది. కానీ ఆఖరికి సరే అనికూడా అనలేదు. ప్రస్తుతం పన్నలాంటి పతివ్రతలు పుట్టడం అరుదు" అన్నది.

తననుగురించి పొగడేమాటలు వినడం పన్నకిది మొదటిసారి కాదు. తనను అంతా 'పతివ్రత' అని అంటుంటే, విని ఆమెహృదయం సంతోషించేది!

ఒకనాడు ఆవుకు పాలుతీసి, పాలు పెరట్లోని పుట్టిమీద పెట్టి, భోజనం చేస్తూవుండగా — ఆమె మనసులో నాలుగైదురోజులు పూర్వం జరిగిన సంఘటన అకస్మాత్తుగా మెదిలింది. ఆలోచించిన కొద్దీ, అదంతా ఒక కలలావుంది. ఆ సంఘటనను తను ఆపగలదు. దానికి జవాబుదారి తనదేననికూడా ఆమెకు తెలుసు, భగీరథుడు ఆమెయింటి కానుకునివున్న యింట్లోనే వుంటుండేవాడు. మొదట్లో భగీరథుడు ఆమెను ఎగతాళి

చేసి పరాచికాలాడేవాడు. పోయిన బుధవారం ఆమెకేమీ బావుండలేదు. భగీరథుడు సిగరెట్టు వెలిగించుకునేందుకు ఆమె యింటికి వచ్చాడు. పన్న మనసులో భగీరథుడు రాకపూర్వం నుంచే ఏవో కోరికలు మెదుల్తూ, ఆమెను సతమతం చేస్తున్నయ్! సరిగ్గా అదే సమయంలో భగీరథుడు వచ్చి, నవ్వుతూ ఎగతాళిగా ఏదో అన్నాడు.

ఆమె సిగ్గుపడింది. ముడుచుకుపోయింది. కానీ భగీరథుణ్ని మాత్రం — అతని ఎగతాళి మాటల్నించి అపుచేయలేకపోయింది. ఆమె అంతా మర్చిపోయింది. తనూ ఒక ఆడదాన్ననే సంగతి మాత్రమే ఆమెకప్పుడు గుర్తుంది. తను విధవననేసంగతి గుర్తులేదు. దానితో పాటు భగీరథుడుకూడా మగవాడేనని అనుకుంది. కానీ పరపురుషుడనే సంగతి ఆమెకి గుర్తులేదు! తన మనసులోని ఏదో భావంమాత్రం భగీరథుణ్ని వారిద్దామని, ఒకమూల మెదిలింది. అయినా — కంఠంకానీ, చేతులు కానీ, ఆ భావాన్ని అనుసరించలేకపోయినయ్! యుద్ధసమయంలో సేనలన్నీ సేనాధిపతికి ఎదురు తిరిగినట్లుగా, తన శరీరాన్ని, ఏవో శక్తులన్నీ లోబరుచుకున్నయ్! పతివ్రతనే భావం ఆశక్తిముందు నిలుచోలేక పారిపోయి — ఏమూలలోనో, తలదాచుకు కూచుండి పోయింది. ఒకేసమయంలో రెండువేపులనుంచీ గాలివాన బ్రహ్మాండంగా వీచింది. అందులో ఆమె తాలూకు సతీత్వమనే చిన్నమొక్క వూడిపడి ఎగిరిపోయింది.

అంతా జరిగిపోయాక పన్నకు తెలివి వచ్చి, ఒక కలకన్నట్లు త్రుళ్లిపడిలేచింది. కానీ అది కలకాదని తెలుసుకుని ఆలోచిస్తూ, ఈనాడు ఏడుస్తూవుంది. బావి వద్ద లలిత సంగతి మాట్లాడుతున్నప్పుడు తన సంగతి మర్చిపోయింది. కానీ యిప్పుడా సంఘటన పదునైన బాకులా తన మనసుని బాధ పెడుతూవుంది. భోజనంచేసి మంచంమీద పడుకున్నాక, ఈ సంఘటన విషయమై ఆలోచిస్తూ — ఇకనైనా కాలు జారకుండా జాగ్రత్తగా వుండాలని, నిశ్చయించుకుంది. ఈ ఆలోచనల్లో ఆమెకి ఎప్పుడు నిద్ర పట్టిందో కూడా తెలీదు.

సూర్యకిరణాలు తలుపు సందుల్లోంచి తొంగి చూసి, ఆమె నిద్రను భంగపర్చినయ్! ఇప్పుడామెలో ఏ ఆలోచనా లేదు.

భగీరథుడు ప్రభాత సూర్యునిలాగే మామూలుగా వచ్చి ఆమె ముందు నిలుచున్నాడు. అతనిప్పుడు కూడా సిగరెట్టు వెలిగించుకునేందుకు వచ్చాడు. అయిదారు రోజులపాటు కుంభవోతగా కురిసిన వర్షం వెలిసిన తరువాత ఎండ ఎంత హాయిగా వుంటుందో — పన్నకిప్పుడలాగే వుంది! ఇంతలో పన్న హృదయంలో ఏదో ఆలోచన తట్టి వెంటనే — "భగీరథ్! నువ్విక్కడికిక రావద్దు" అని అన్నది. కానీ — హృదయంలోని రెండవ కోన దానికి విరుద్ధంగా ఆమె ఆత్మని బలవంతంగా నొక్కుతూవుంది.

భగీరథుడు ఆమెను గుచ్చి గుచ్చి చూస్తూ — "పన్నా! నన్నిక్కడకు

రావద్దని అనేట్లయితే — సాయంకాలాని కల్లా నా శవం నీ యింటి ముందు వుంటుంది. నిన్నొదిలి నేను బతకలేను. ఇప్పుడు మన మిద్దరం ఒకరి కొకరం తోడు నీడలమయాం! నాకెప్పుడూ నువ్వే జ్ఞాపక ముంటావు! నువ్వు నాకొకసారి, అన్నీ అర్పించావు. యిప్పుడిక ఆ సంగతిని గురించి ఆలోచించడం అనవసరం—” అని అన్నాడు.

పన్న ఆలోచనల్లో మునిగిపోయింది. జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. పోయిన కాలం రానేరాదు.

భగీరథుడు తనలో తానే రాత్రికి వస్తానంటూ సిగరెట్టు కాల్చుకుని, వయ్యారంగా పొగవదులుకుంటూ — ఎవరైనా చూస్తారేమోనన్న భయంతో తొందరగా వెళ్ళిపోయాడు.

చీకటి పడడంతోనే మొండి గోడ దూకి, భగీరథుడు పన్నా యింటికి వచ్చాడు. ఆసమయంలో పన్న ఏమేమో ఆలోచిస్తూవుంది కానీ ఆమె ఏనిశ్చయానికీ రాలేకపోయింది. భగీరథుడి మనసులో వున్నది మాత్రం పూర్ణంగా అలానే వుండిపోయింది. ఈనాడు కూడా పరిపూర్ణ నిశ్చయం — ఓ మూల మెదుల్తూన్న అసంపూర్ణమైన నిశ్చయాన్ని ఓడించింది.

తన యింటికి భగీరథు డొక్కడే! పన్నా కూడా అంతే! మొట్టమొదటి రోజుల్లో పన్నా, భగీరథుణ్ని రావద్దని వారించింది. ఆ తరువాత అతిడి ప్రార్థనలకి, వేడుకోవడాలకి, మెల్లిగా లొంగిపోయింది.

నాలుగు నెలలయాక, భగీరథుడు భయపడుతూనే వివాహ ప్రస్తావన ఎత్తాడు.

“భగీరథ్! నీకూ— నాకున్న సంబంధం చాలు! వేరే యింకేమీ పెళ్ళి పెడాకులు అవసరంలేదు.” అని ఆమె అన్నది.

మనసులో ఒకమూల, భగీరథుణ్ని యిక రావద్దని చెబుదామని అనుకుంటూనేవుంది! ఎప్పుడన్నా ఎవరికైనా తెలిసినట్లయితే తన తపశ్చర్యంతా ఏట్లో పోసినట్లవుతుందనీ, నలుగురాడవాళ్ళకీ సంగతి తెలిస్తే వాళ్ళముందు తల ఎలా ఎత్తుకు తిరగాలనీ, హృదయం నిండా మెదిలేది. ఆ కారణంతోనే కొన్ని క్షణాలసేపు భగీరథుణ్ని చూసి “వివాహం చేసుకోను భగీరథ్! నువ్వుకూడా వివాహం చేసుకొమ్మని ఎప్పుడూ నన్ను బలవంతం చేయకు” అన్ని అన్నది.

భగీరథుని కళ్ళుమాత్రం “భగీరథుడు నీ మాటపాలించగలడు.” అన్నట్లున్నయ్.

“మనిద్దరి విషయం ఎవరికీ తెలియనీయ కూడదు. లేకుంటే నేను విషం పుచ్చుకుంటాను” అని అన్నది పన్నా.

భగీరథుడు తన చేతిని పన్నా తల మీద ఉంచి—“భగీరథుణ్ని ముక్కముక్కలుచేసినా వాడు నీ కవమానం కలుగనీయడు” అని అన్నాడు.

పన్న ముఖంమీద సంతోష చిహ్నం ఒకటి పరుగుతీసింది. ఎవరికైతే ఆమె తన సర్వస్వాన్నీ అర్పించిందో—వాళ్లు ఇంతకంటే చెప్పాల్సిన సంగతేముంటుంది?

ఈమాటు భగీరథుణ్ని ఎప్పటికీ పన్న తనవాణ్నిగా చేసుకుంది. ఈనాడు

ఆమెకూ - భగీరథునికీ మధ్యనున్న విభిన్నత్వమనే రేఖ తుడుచుకుని పోయింది.

* * *

పల్లెవాళ్ళంతా కలిసి ఎంతో నచ్చచెప్పాక భగీరథుడు తనయింట్లో ఒక భాగాన్ని మహేశు డాక్టరుకు అద్దెకిచ్చాడు. ఒకనాటి రాత్రి ఏదో అలికిడికి మహేశు డాక్టరుకి మెలకువ కలిగింది. కిటికీలోంచి తొంగిచూసేసరికి భగీరథుడు మొండిగోడ దూకి పన్న ఇంట్లోకి వెళ్ళడం కనిపించింది.

డాక్టరుకేమీ పాలుపోలేదు. నిద్ర పట్టలేదు. ఆయన మాటిమాటికీ భగీరథుడు ఎప్పుడు తిరిగివస్తాడా అని కిటికీలోంచి తొంగిచూస్తున్నాడు. గంటసేపు గడిచాక భగీరథుడు తిరిగి వచ్చాడు. డాక్టరు పండ్లతో క్రింది పెదవి కొరికి యేదో నిశ్చయించుకుని — మంచము మీద నడుము వాల్చి, గట్టిగా నిట్టూర్పులు విడుస్తున్నాడు. పన్న తన రహస్యాన్ని బట్టబయలు చేయవద్దని క్షమాపణ కోరుతూన్నట్లనిపించింది.

డాక్టరు మెల్లిగా తన తలుపు గొళ్ళెం తీసి, బయటికి వచ్చి, భగీరథుడి కిటికీ వద్ద చెవుంచి చూశాడు. ఆ గదిలోంచి గురక శబ్దం వినిపించింది. డాక్టరు హృదయం ఆనందంతో ఎగిరి గంతేసింది.

అతను కూడా మొండిగోడ దూకి, నాలుగు ప్రక్కలా జాగ్రత్తగా చూసి పన్నగది దగ్గరికి చేరాడు. అతని హృదయం దడదడ లాడింది. కానీ ఆశ్చర్యపడలేదు. పన్న తలుపేమో వేసుంచింది. కాని లోపలమాత్రం గొళ్ళెం వేసుకోలేదు. అడుగులో అడుగులు వేస్తూ ఆయన లోపలికి ప్రవేశించి, చీకట్లో వెదకుతూ పన్న శరీరాన్ని ముట్టుకున్నాడు. భగీరథుడు తిరిగి వచ్చాడేమో ననుకుని, కళ్ళు తెరవకుండానే — "ఎవరూ —?" అని అడిగింది.

"నేనే మహేశు డాక్టరుని —"

"నువ్వా -? మహేశు డాక్టరువా_? యిక్కడికెలా వచ్చావు -? ఎందుకొచ్చావు -?" భయపడుతూ — ఆమె లేచి కూచుంది.

"భగీరథుడు యిక్కడికెలా వచ్చాడో — అలాగే వచ్చాను—"

డాక్టరు నోటివెంట భగీరథుడను పేరు విని పన్న నోటంట మాట రాలేదు. ఆమె భయంతో అలాగే చూస్తూ నిలబడి పోయింది. ఆమె హృదయం నిండా - ఉదయాన్నే డాక్టరు తన విషయమంతా వూళ్ళో చెప్పేస్తాడనీ, తనను మెచ్చుకునే వాళ్ళంతా వుమ్మి వేస్తారనే భయం అలుముకు పోయింది. వూపిరి గట్టిగా కొట్టుకుంటూంది.

"భయపడకు పన్నా! నీ విషయం నే నెవరికీ చెప్పను. నేను కూడా భగీరథుని లాగే వచ్చాను. నీకిష్టం లేకుంటే నేను వెళ్ళిపోతాను కాని దీనిఫలం ఎలా వుంటుందో ఆలోచించుకో" అని డాక్టరు అన్నాడు.

పన్న మాట్లాడలేదు. తను ఆటంకపరచినట్లయితే ఏమవుతుందో — ఆ సంగతి హృదయంనిండా ముందుగానే

నిండిపోయింది. తనపేరు ప్రతిష్ఠలు ఒక్క రోజులోనే నాశనమై పోతాయ్!

“ఏమంటావు పన్నా?”

పన్నా మాట్లాడలేదు.

నిలుచున్న డాక్టరు పన్న మంచం మీద కూచున్నాడు.

జీవితంలోని ఒక పాపాన్ని దాచేందుకు మానవుడు తప్పనిసరిగా యింకా కొన్ని పాపాలు చేయాలి. పన్న జీవితం ఆక్షణంలో ఈ సత్యాన్ని నిరూపించేందుకు విశ్వంలోని అనన్య సంఘటనలతో పాటు యింకొక సంఘటనను విధిగా కలిపింది. వొప్పుకుంది.

* * * * *

పన్న వయస్సిప్పుడు ముప్పైఆరు సంవత్సరాలు! ఆమె యవ్వనంలోని రూపానికి అప్పుడూ యిప్పుడూ తేడా కనిపిస్తేవుంది. శరీరంలో యింత భేదమున్నప్పటికీ యెదురుగా వున్న మర్రిచెట్టు తన చిన్నతనంనుంచీ యెలావుందో అలానే వుందేమని దాన్ని చూసి ఆలోచించేది. ఆ మర్రిచెట్టుక్రింద వేసవికాలపు మధ్యాహ్నం ఆవూరు రచ్చ చావిడిగా అది మారి పోయేది. కొంతమంది వృద్ధులు అక్కడ మంచాలు వేసుకుని చుట్టలు కాల్చుకుంటూనో తాళ్లు పేనుకుంటూనో వుంటారు.

ఆ మర్రిచెట్టు క్రింద భగీరథుడు డాక్టరు, యింకా యిద్దరు ముగ్గురు పేకాడు కుంటున్నారు. ఆ చెట్టును చూడడంతోనే తన జీవితంలోని పతనాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకుని ఆరోజల్లా ఏడ్చింది. జరిగిపోయిన భర్త తాలూకు మధురానుభూతులు ఆయనగారి పట్ల తను చేసిన ద్రోహం ఆయనగారి కీర్తికి తెచ్చిన కళంకం, ఒక్కొక్కటిగా అన్నీ ఆమె చుట్టూ తిరిగినయ్. ఏడుస్తూ భోజనం చేయకుండానే బాధపడుతూ—యెప్పుడో నిద్రపోయింది.

ఉదయంలేచి స్నానం చేసింది. కానీ మధ్యాహ్న మవడంతోనే ఆమెకు జ్వరం వచ్చింది. అప్పుడప్పుడు ఏదో కలవరించింది. వూళ్ళోని వైద్యుని పిలిచింది. ఆయన చూసి జ్వరం వస్తుండగా స్నానం చేసింది, అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇవ్వాల్టికి జ్వరంవచ్చి యెనిమిది రోజులైంది. కలవరింతలు కూడా యెక్కువైనాయ్.

“ఆయన నన్ను పిలుస్తున్నారు. ఆయన నాతో ‘నీకోసం చాలా కాలం నుంచీ యెదురు చూస్తున్నాను’ అని అంటున్నారు.”

కొన్ని క్షణాలు వూరుకుని “పన్నా-పన్నా—రా—ఇక్కడికిరా! ఆయన నన్ను బలవంతంగా సీత, సావిత్రీదేవి అధిష్టించిన సింహాసనం మీద కూచోపెడుతున్నారు.” అని అన్నది.

“చూడండి ... అదుగో చూడండి! ఆయన స్వర్గంనుంచి వస్తున్నాడు. ఆయన పక్కనవున్న స్థానం ఖాళీగావుంది.”

ఇలానే యెన్నో రకాలుగా కలవరించేది. ఉలిక్కి పడేది.

పన్న జ్వరం సంగతి విని ఇరుగు పొరుగు ఆడవాళ్ళు చాలామంది వచ్చి మంచం చుట్టూ కూచున్నారు. ఇద్దరు ముగ్గురు చిన్న పిల్లలు కూడా వచ్చి ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ నిలుచున్నారు.

"అడుగో—అడుగో—! ఒక బండి పూలు తెప్పించండి. మాలకట్టి ఆయన మెడలో వేయాలి! నన్ను సహగమనం చేయకుండా ఆపారు. ఇప్పుడు నేనాయనతో వెళ్లి పోతాను."

జ్వరం వేడికి ఆమె శరీరం కంపిస్తూ మాటిమాటికీ పళ్ళు కొరుకుతూవుంది. పిచ్చిదానిలా పిడికిళ్లు మూస్తూవుంది. ప్రలాపాలు తగ్గనేలేదు. వూపిరి సరిగ్గా ఆడ్డంలేదు. ఇరుగు పొరుగువాళ్ళు కళ్ళనిండా నీళ్ళునింపుకుని జాలిగా చూస్తూ నిలుచుండిపోయాడు.

ఒక వృద్ధురాలు— "ఇవాళ నిజంగా ఎంతో పుణ్యంచేసుకున్న వాళ్లకే మృత్యువు దొరుకుతుంది! పాపం జీవితమంతా అతనికోసమే గడిపింది. వేలుపెట్టి చూపించుకోలేదు" అని అన్నది.

"నిజమేనమ్మా! విక్రముడు పోయి యింతికాలమైనా — ఒక్క చెడుమాట కూడా మనం వినలేదు" ఇంకొకమ్మ ఆమాటకి లయవేసింది.

"పాపం! పతివ్రత—" అని గుంపులోంచి యింకొకరు అనడం వినిపించింది.

కొంతమంది అవునన్నారు

దగ్గరున్నవాళ్ళంతా ఆమెను మెచ్చుకున్నారు.

మహేశు డాక్టరు ఎవరితోనో "పాపం చాలా తెలివిగలమనిషి.!" అని అనడం వినిపించింది,

ఇదేసమయంలో భగీరథుడు— "మృత్యువు మంచిచెడ్డల్ని చూడదు. దానికి హెచ్చుతగ్గులు లేవు—" అని ఎవరితోనో అనడం వినిపించింది.

పన్న ఆమాటలన్నీ విన్నది.

అందరూ తనను మెచ్చుకోవటంచూచి నిజంగా తను పతివ్రతనే అని అనుకున్నట్లుగా ఆముఖంలో ఆనందం వెల్లివిరిసింది. అంతే! ఆమెలోని జ్యోతి ఆరిపోయింది.

చుట్టూ నిలుచున్నవాళ్ళు అంటున్న ప్రశంసలను విని, పన్నశవం ఆమె పాతివ్రత్యానికి నవ్వింది—!!